Deyimler, Kalıplaşmış Sözler ve Atasözleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Deyim:** En az iki kelimeden oluşan, çoğunlukla gerçek anlamından uzaklaşmış, kalıplaşmış söz gruplarıdır. Genellikle -mak/-mek ile biter: göz atmak (kısaca bakmak), kulak asmamak (önemsememek).
- **Deyimlerin özelliği:** Kelimeleri değiştirilemez, sırası bozulamaz: "göz atmak" yerine "göz fırlatmak" denemez. Deyimler bir durumu kısa ve etkili biçimde anlatır; öğüt vermez.
- **Atasözü:** Uzun deneyimlerle oluşmuş, öğüt veren ya da genel bir doğruyu bildiren, kalıplaşmış cümlelerdir. Söyleyeni belli değildir: "Damlaya damlaya göl olur."
- **Kalıplaşmış sözler:** Belirli durumlarda söylenen, değişmeden kullanılan sözlerdir: Geçmiş olsun, Afiyet olsun, Kolay gelsin, Hoş geldiniz - Hoş bulduk, Ellerinize sağlık.
- **Kullanım:** Deyim ve atasözleri anlatımı güçlendirir, konuşmayı ve yazıyı daha etkili hâle getirir. Anlamları bağlamdan tahmin edilir, sözlükten doğrulanır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

1) göz atmak 2) kulak vermek 3) eli açık olmak 4) dört gözle beklemek

a) cömert olmak b) kısaca bakmak c) dikkatle dinlemek ç) çok istekle beklemek

2 Aşağıdakilerden hangisi bir **atasözüdür**?

A) Damlaya damlaya göl olur.
B) ağzı kulaklarına varmak
C) Geçmiş olsun.
D) kulak asmamak

3 Aşağıdaki durumlarda hangi **kalıplaşmış sözü** söylersiniz?

a) Hasta bir arkadaşınızı ziyaret ettiğinizde: .....

b) Çalışan birinin yanından geçerken: .....

c) Size yemek hazırlayan birine yemekten sonra: .....

4 "Kardeşim bayram harçlığını alınca **ağzı kulaklarına vardı**."

Cümledeki deyimin anlamı nedir?

A) çok üzülmek B) çok sevinmek C) çok konuşmak D) çok acıkmak

5 Deyim ile atasözü arasındaki **iki farkı** yazınız.

6 Aşağıdaki sözlerin karşısına deyim ise **D**, atasözü ise **A**, kalıplaşmış söz ise **K** yazınız.
(…) Afiyet olsun. (…) Bir elin nesi var, iki elin sesi var. (…) etekleri zil çalmak (…) Kolay gelsin.

7 Aşağıdaki cümlede kullanılan deyimi bulunuz.
"Annem, pencerenin kenarında oturup yolumu gözledi."

8 Misafirleri karşılarken söylenen "**Hoş geldiniz.**" sözüne misafirin verdiği karşılık nedir?
A) Güle güle. B) Afiyet olsun. C) Hoş bulduk. D) Başınız sağ olsun.

9 "**Ağaç yaşken eğilir.**" atasözünün anlamını yazınız.

10 Aşağıdaki deyimlerden hangisi "**önemsememek, dikkate almamak**" anlamındadır?
A) göz atmak B) dili tutulmak C) el uzatmak D) kulak asmamak

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki metni okuyunuz.

SINAV HAFTASI

Sınav haftası gelmişti. Mert, bütün dönem derslerine kulak asmamış, ödevlerini hep son dakikaya bırakmıştı. Sınavdan önceki gece kitaplara şöyle bir göz attı ama konuların çoğu ona yabancı geldi. Ertesi gün sınav kâğıdını görünce dili tutuldu. Akşam babası ona sakin bir sesle "Ağaç yaşken eğilir, oğlum. Şimdi başlarsan daha çok vaktin var." dedi. Mert o günden sonra derslerine dört elle sarıldı.

Metinde geçen **deyimleri** bulup yazınız.

12 Sınav Haftası metninde Mert'in **dili tutulmasının** nedeni nedir?

A) Sınav sorularını bilmediğini görüp şaşırması
B) Dişinin ağrıması
C) Sınavda konuşmanın yasak olması
D) Soruların çok kolay olması

13 Sınav Haftası metninde babanın söylediği atasözü nedir? Baba bu atasözüyle Mert'e ne anlatmak istemiştir?

14 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim **yanlış anlamda** kullanılmıştır?

A) Arkadaşımın sözlerine kulak verdim ve ondan çok şey öğrendim.
B) Babaannem eli açık biridir, herkese yardım eder.
C) Güzel haberi duyunca yüzü kızardı ve kahkahalarla güldü.
D) Kitabın ilk sayfalarına kısaca göz attım.

15 Aşağıdaki atasözlerini anlamlarıyla eşleştiriniz.

1) Damlaya damlaya göl olur.
2) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
3) Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

a) Güzel ve kibar konuşmayla her iş başarılır.
b) Küçük birikimler zamanla büyük bir varlık oluşturur.
c) Dayanışma ile iş kolaylaşır.

16 "**Pireyi deve yapmak**" deyimini anlamına uygun bir cümlede kullanınız.

17 "Komşumuz Nazlı Hanım, elindekini ihtiyacı olan herkesle seve seve paylaşır."
Bu cümlede anlatılan kişiyi tanımlayan deyim hangisidir?

A) burnu havada olmak
B) eli açık olmak
C) eli ayağı çekilmek
D) kulak asmamak

18 Aşağıdaki kalıplaşmış sözlerin **hangi durumlarda** söylendiğini yazınız.
a) Başınız sağ olsun. b) Sıhhatler olsun. c) Güle güle kullanın.

19 Aşağıdaki deyimlerin **kelimelerinden biri değiştirilmiştir**. Doğrusunu yazınız.
a) göz fırlatmak b) kulak koymak c) yolunu bakmak

20 "Ev alma, komşu al." atasözünün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ev almak çok pahalıdır.
B) Komşulardan ev satın alınmalıdır.
C) Ev alırken acele edilmelidir.
D) Bir yere yerleşirken evden çok orada yaşayan komşular önemlidir.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki durumlara uygun atasözlerini yazınız.
a) Parasını her gün biraz biriktiren Ece, yıl sonunda bisiklet almıştır.
b) Tek başına taşıyamadığı sırayı arkadaşlarıyla birlikte kolayca taşıyan Kaan.

22 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **atasözü** kullanılmamıştır?

A) Annem "Sakla samanı, gelir zamanı." diyerek eski kumaşları atmadı.
B) Kardeşim yeni oyuncağını görünce etekleri zil çaldı.
C) Öğretmenimiz "Acele işe şeytan karışır." diyerek dikkatli olmamızı istedi.
D) Dedem "İşleyen demir pas tutmaz." der, hiç boş durmazdı.

23 Bir öğrenci deyimleri şöyle açıklamıştır: "**Deyimler, öğüt veren ve söyleyeni belli olan cümlelerdir.**" Bu açıklamadaki **yanlışlıkları** bulup düzeltiniz.

24 Aşağıdaki diyaloğu okuyunuz.

> Zeynep: Yarın bilgi yarışması var, çok heyecanlıyım!
> Emre: Hazırlandın mı peki?
> Zeynep: Kitaplara şöyle bir göz attım, yeter bence.
> Emre: Bence daha çok çalışmalısın. Hazırlıksız girersen soruların karşısında elin ayağın birbirine dolaşır.

Emre'nin kullandığı "**eli ayağı birbirine dolaşmak**" deyimi ne anlama gelir?

A) Heyecan ya da telaştan ne yapacağını bilememek
B) Yolda yürürken düşmek
C) Çok hızlı hareket etmek
D) Kolayca başarmak

---

25 Diyalogdaki durumla ilgili aşağıdaki atasözlerinden hangisi Emre'nin düşüncesini **en iyi** destekler?

A) Ev alma, komşu al.
B) Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
C) Ne ekersen onu biçersin.
D) Misafir on kısmetle gelir.

---

26 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun deyimi yazınız.
(göz yummak, içi içine sığmamak, ağzı açık kalmak)
a) Sihirbazın gösterisini izleyen çocukların .....
b) Yarın tatile çıkacağımız için .....
c) Öğretmen, öğrencinin ilk hatasına .....

---

27 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **"göz"** kelimesiyle kurulan bir deyim **yoktur**?

A) Bu kadar hataya göz yumamam.
B) Tatil günlerini dört gözle bekliyoruz.
C) Gazeteye şöyle bir göz attım.
D) Doktor gözümü muayene etti.

---

28 "**İşleyen demir pas tutmaz.**" atasözünü açıklayan ve günlük hayattan örnek veren **iki cümle** yazınız.

29 Aşağıdaki metinde boş bırakılan yere hangi atasözü getirilirse metnin anlamı **tamamlanır**?
"Deniz, hafta sonu bisiklet turuna çıkmak için lastiklerini kontrol etmeden acele ile yola koyuldu. Daha mahallenin sonuna gelmeden lastiği patladı. Eve dönerken kendi kendine '.....' dedi."

A) Ev alma, komşu al.
B) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
C) Acele işe şeytan karışır.
D) Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

30 Aşağıdaki durumlardan birini seçerek bir **deyim** ve bir **atasözü** kullandığınız üç cümlelik bir paragraf yazınız.
• Bir arkadaşınızla birlikte sınıf panosunu hazırlamanız
• Harçlığınızı biriktirerek bir kitap almanız

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**